

T.B.M.M.
CUMHURİYET HALK PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Tarih: 6.1.2011
Sayı: 339

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na

"5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi" ve gerekçesi ekte sunulmuştur.
Gereğini saygıyla arz ederiz.

① Ali Rıza Öztürk
Mersin Milletvekili

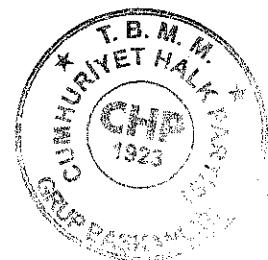
Ali İhsan Köktürk
Zonguldak Milletvekili

Rahmi Güner
Ordu Milletvekili

Halil Ünlütepe
Aydınkarahisar Milletvekili

Turgut Dibek
Kırklareli Milletvekili

T.B.M.M. BAŞKANLIĞI					
Tali Komisyon					
Esas Komisyon		Adalet			
Tarih: 11 Ocak 2011		F. No: 2/846			
Md.Y.	Müdür	D.Bşk.	G.Sek.Y.	Gen.Sek.	
16	16	16	16	16	
BAŞKAN					

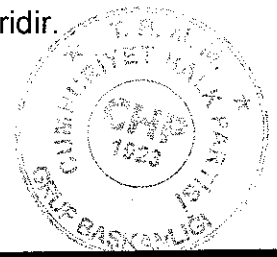
GENEL GEREKÇE;

Ceza Muhakemesinin amacının sanığı cezalandırmak olduğu eski dönemlerdeki alışkanlığı sürdüren toplumlarda tutuklama; peşin bir ceza olarak değerlendirilmekte,tutukluluğun keyfi olması veya somut olayın koşullarında orantısız olması ya da makul süreyi aşması,ilkel düşüncelerin etkisiyle doğal karşılanmaktadır. Oysa çağdaş hukuk sistemlerinde tutuklama; peşin bir ceza değil, ceza muhakemesinin amacına ulaşmasını sağlamak için başvurulacak geçici bir önlem olarak kabul edilmektedir. Tek başına Tutuklama bile, henüz kesin hükümle suçluluğu sabit olmadan kişiyi özgürlüğünden alıkoyduğundan gerek anayasa ve yasalarda, gerekse insan haklarına ilişkin uluslar arası metinlerde sıkı koşullara bağlanmıştır. Çağdaş Hukuk Sistemlerinin Ceza Muhakemesinde Tutuklamaya, ancak yasada aranan tüm koşullar gerçekleştiği ve başka önlemlerle tutuklamadan beklenen sonuca ulaşılması mümkün olmadığı hallerde başvurulmaktadır. Yasada öngörülen tutukluluk süreleri azami sürelerdir. Tutuklamanın koşulları ortadan kalkmış veya tutuklama ile ulaşılması hedeflenen amaca ulaşılmış ise yasadaki azami süreler dolmamış olsa bile tutukluluğa derhal son verilmelidir.

Anayasanın 19.maddesi hükmüne göre tutuklanan kişilerin; makul süre içinde yargılanmayı ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme hakları vardır. Anayasanın 141.maddesinin son fıkrası hükmünde;davalarının,en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması öngörülmüştür.Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine göre bir suç işlediği hakkında geçerli şüphe bulunan veya suç işlemesine ya da suçu işledikten sonra kaçmasına engel olmak zorunluluğu inancını doğuran makul nedenlerin bulunması dolayısıyla yakalanan veya tutulu durumda bulunan herkesin, makul bir süre içinde yargılanmaya veya adli kovuşturma sırasında serbest bırakılmaya hakkı vardır.

Ülkemizdeki uygulama, yasal düzenlemelerin aksine, -olağan dışı hukuk rejimlerinde dahi çığnenemez olan- "suçsuzluk karinesi"ni ortadan kaldırmaktadır. Bu konuda,bizde tutuklama süresi,İHAS uygulaması ışığında çok uzun kabul edilmektedir.Türkiye'de yargı mekanizması,adaleti gerçekleştirmeye elverişli bir işleyişe sahip değildir. Ülkemizde adaletin tecellisi,hem nicelik,hem nitelik yönünden sorunludur.Yargısal karar sürecinin hızlandırılması için somut ve ciddi adımlar atılmamıştır.Hukuk Eğitiminin kalitesi düşmüş,adaletin tecellisi için vazgeçilmez bir örgüt olan adli kolluk, uzun yıllardır gündemde olduğu halde nedense sürüncemede bırakılmış,istinaf mahkemeleri, 2004'te yasal düzenlemeye bağlandığı halde, hâlâ kurulabilmiş değildir. Adli Tıp Kurumu ise, siyasal çekişmelerin dışında tutulamamış,toplumda güvenilirliğini yitirmiştir.

Ülkemiz uygulamasında tutukluluk;bir geçici bir önlem olmaktan çıkmış, fiili mahkumiyete dönüşmüştür.Tutuklama, amacı dışında ve kötüye kullanılan bir kurum haline gelmiştir.Ülkemiz uygulamasında karşılaşılan uzun tutukluluk süreleri, gerek Anayasamızın 19. maddesinin ruhuna, gerekse Anayasamızın 90. maddesinin son fıkrası uyarınca iç hukukumuzun bir parçası olan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine aykırılık teşkil etmektedir. Bu durum, Ülkemizin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önünde birçok defalar mahkûm olması sonucunu doğurmuştur. Bu nedenle keyfi ve sınırsız süreli tutukluluk halini son vermek amacıyla CMK 102.maddesi hükmü getirilmiştir.CMK'nın "Tutuklulukta geçecek süre"ye ilişkin md. 102'nin yürürlüğü, önce 2008'e; sonra, 2010'a ertelenmiştir.İlgili yasal düzenlemeye göre madde, CMK m. 250/1-c bendinde yazılı suçlar ile ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren suçlar bakımından 31 Aralıkta 2010 tarihinde yürürlüğe girmiştir.Kişilerin hak ve özgürlüklerini güvence altına almak,yasa koyucunun asli görevlerinden biridir.

Hal böyle iken 31 Aralık 2010 tarihinde yürürlüğe giren, ağır ceza mahkemelerinde uygulanacak tutukluluk sürelerine ilişkin düzenleme, kanunun muğlak lafzı nedeniyle yargı ve bilim çevreleri ile kamuoyunda tartışmalar yaratmıştır. Yasada öngörülen tutukluluk sürelerinin sınırlarıyla ilgili olarak farklı yorum ve değerlendirmeler yapılmaktadır. CMK 102.maddesinin yürürlüğe girmesiyle birlikte açığa çıkan eşitsizlik ve adaletsizlik, ülkemizde tutuklama kurumu aracılığıyla yargı sisteminin kötü işleyişini bir kez daha açığa çıkarmıştır..

Kimi yorum ve değerlendirmelerde; CMK 102/2 maddesindeki "Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, tutukluluk süresi en çok iki yıldır. Bu süre, zorunlu hallerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilir; uzatma süresi toplam üç yılı geçemez." Hükmünde öngörülen uzatma süresi, 2 yıllık tutukluluk süresini de aşar şekilde 3 yıl olarak kabul edilerek; kişinin, 5 yıl tutuklu kalması sonucunu doğuracak şekilde değerlendirilerek sanık aleyhine olabilecek en uç noktaya varılmıştır. Hatta Yargıtay 9.Ceza Dairesi, CMK 252/2.maddesindeki " ..250 inci maddenin birinci fıkrasının © bendinde öngörülen suçlar yönünden,yasada öngörülen tutuklama süresi iki kat olarak uygulanır" hükmü uyarınca CMK 250/1- c' maddesi kapsamındaki "devlet güvenliğine karşı suçlar", "anayasal düzene karşı suçlar", "milli savunmaya karşı suçlar" ve "devlet sırlarına karşı suçlar"..bakımından, tutukluluk süresini, 10 yıl olarak belirlemiştir. Bu yorumda, iki yıllık süreye, 3 yıllık uzatma süresi de eklenmiş ve CMK 250/1-c maddesi kapsamındaki suçlar yönünden bunun iki katı alınmıştır. Bu yorum, sanık aleyhine olabilecek en uç noktadır. Aslında, böyle bir zorlama yorum, özgürlükçü bir yorum değildir. Burada insan hakları yerine, ideolojik yaklaşım tarzı baskındır. Burada yargısal süreçte yurttaşı esas alan "hukuk devleti" yerine Türkiye'deki devlet geleneği'nin devamı olarak kutsal devleti esas alan "devletin hukuku"nu esas alan bir anlayış egemen olmuştur. 5 ve 10 yıllık azami tutukluluk süresinin kabulü, CMK 102.maddesinin konuluş amacına, Anayasanın 19.,90.141.maddeleri hükümlerine aykırı olup, Avrupa İnsan hakları sözleşmesindeki "makul süre" kavramıyla örtüşmemektedir.

Kişilerin temel hak ve özgürlüklerini, çağdaş ve uygar düzeyde koruması gereken ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına uyum sağlamak için CMK 102.maddesini koyan yasama organının, sonuçta ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde 5 yıl, özel yetkili ağır ceza mahkemelerinde 10 yıla varan tutukluluk sürelerini hukuka uygun olarak kabul eden bir düzenleme yapmış olduğunun kabul edilmesi mümkün değildir. Bu nedenle, CMK 102/2.maddesindeki değişiklik teklifi ile; madde hükmündeki muğlaklığın giderilmesi ve madde metninin, konuluş amacına, Anayasa, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine uygun şekilde açık anlaşılır hale getirilmesi amaçlanmıştır.

Hukuk, Adalet temeline dayanır. Adalet de gücünü toplumsal vicdandan alır. Toplumsal vicdanı kanatan, adaletle dayanmayan hukuk, kabul edilemez. Bu nedenle bir yandan tutuklu kişinin hakkı korunurken bir yandan toplumsal vicdanın kanatılmaması gerekir. Bunun içindir ki ilk derece mahkemelerinde haklarında mahkumiyet kararı verilen tutuklu kişiler ile haklarında henüz bir karar verilmemiş olan tutuklu kişiler arasında bir ayırım yapılması gerektiği açıktır. Zira tutuklu bulunsun ya da bulunmasın ilk derece mahkemesinde mahkum olan bir kişi; hakkında mahkumiyet kararının verilmesinden sonra özgürlüğünden yoksun bırakılması öngörülen kişi durumundadır. Dahası ilk derece mahkemesinin mahkumiyet kararından sonraki kanun yolları aşamasında tutuklu kişi hakkında mahkumiyet kararı kesinleşmemiş olsa bile ,yasada öngörülen şekilde yargılaması yapılarak suçunu tespit eden bir karar vardır. Bu nedenle CMK 102.maddesindeki süre içinde ilk derece mahkemesince CMK 102.maddesindeki süre içinde

yargılaması yapılarak mahkûmiyet kararı verilen tutukluların, CMK 102/1-2.maddesinden yararlanmamaları için CMK 102 maddesine 4.fıkra eklenmiştir. Ancak ilk derece mahkemeleri tarafından verilecek mahkûmiyet kararlarının, tutukluluk halinin uzaması konusunda yeni bir gerekçe olarak kabul edilmesinin doğurabileceği bir takım sakıncaları ve tutukluluk sürelerine ilişkin mevcut şikâyetleri önlemek için ilk derece mahkemesinin mahkûmiyet kararından sonraki kanun yolları aşamasında bir tavan süre belirlenmesi gerekmiştir.

Devlet Güvenlik Mahkemelerinin yerini alan Özel Yetkili Ağır Ceza Mahkemelerinin, ihtisas mahkemeleri olduğu iddia edilmektedir. Madem ki, bu mahkemeler, konusunda uzmandır, o halde ellerindeki işi, ihtisas sahibi olmayan diğer mahkemelere göre daha hızlı ve daha kısa sürede sonuçlandırması gerekir. O nedenle uzman olduğu söylenen özel yetkili mahkemelerdeki bazı suçlar için diğer mahkemelerden farklı olarak normal tutukluluk süresinden daha fazla tutululuk süresi tanınması kabul edilemez. Konuya Suç tür ve kategorileri arasında yapılan ayırım yönünden bakıldığında da bu düzenleme; adam öldürme, hırsızlık gibi adi suçlar ile devlet güvenliğine veya anayasal düzene aykırı vb. siyasi suçlar arasında bu sonuncular aleyhine yaratılan farklılıktan kaynaklanıyor. Oysa, bu iki kategori arasında nitelik farkı vardır. Adam öldürme veya hırsızlık suçtur ve bu bir evrensel hukuk ilkesidir. Burada önemli olan, suçlunun saptanmasıdır. Fakat, "devlet güvenliği veya sırrı" kavramı, daha çok siyasal bir kavram olup, burada neyin suç olduğu tartışmalıdır. Bir zamandan diğerine, bir devletten ötekine değişir. Sanık belli olabilir, ama suç görecelidir. Yasal düzenleme ile, bu tartışmalı suçların yargılanması, hem DGM'lerin yerine geçen özel yetkili mahkemelere verilmiş; bu yetmezmiş gibi, tutukluluk süresi, adi suçlara göre, iki katı olarak öngörülmüştür. Bu çarpık düzenleme ve uygulama, kişi özgürlüğü ilkesine, sanıklar açısından eşitlik ilkesine aykırıdır. Böyle bir yasal düzenleme, başta eşitlik ilkesi (m. 10) ve özgürlük güvence ölçütleri- özellikle ölçülülük- (m. 13) gelmek üzere, Anayasa'nın birçok maddesine de aykırıdır. Yargılanan bazı suçlar için bu sürelerin iki kat olarak uygulanmasını öngören, Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırı olan CMK 252/2. Maddesi hükmünün kaldırılması için teklif vermek gerekmiştir.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1- Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 102. maddesinin 2. fıkrasında yer alan, ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde tutukluluk süresinin; istisnai haller dâhil en çok ne kadar olabileceği konusu açıklığa ve kesinliğe kavuşturulmuştur. Buna göre ağır ceza mahkemelerinin görevine giren işlerde tutukluluk süreleri kural olarak en fazla iki yıl olabilir. Bu süre ancak zorunlu hallerde ve ancak toplam bir yıl daha uzatılabilir.

MADDE 2- İlk derece mahkemesi tarafından, yargılanan kişi hakkında, ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerden dolayı mahkûmiyet kararı verilirse, artık kişi hakkında kesin olmasa da bir hüküm mevcuttur. Zira tutuklu bulunsun ya da bulunmasın ilk derece mahkemesinde mahkum olan bir kişi; hakkında mahkûmiyet kararının verilmesinden sonra özgürlüğünden yoksun bırakılması öngörülen kişi durumundadır. Bu halde istinaf ve temyiz aşamalarında geçecek sürenin en azından bir kısmı, kanunda belirtilen azami tutukluluk süresi içinde kabul edilmemelidir. Söz konusu fıkranın madde metnine eklenmesi bu nedenle teklif edilmektedir. Ne var ki, bu durumda dahi, hakkında kesinleşmiş bir hüküm bulunmayan sanığın kişi hürriyeti hakkı dikkate alınarak tutuklu işlere ilişkin istinaf ve Yargıtay incelemelerinin acil yapılması sağlanmak istenmektedir. Fıkranın ikinci cümlesi ile bu süre en fazla bir yıl olarak belirlenmiştir. Buna göre hakkında verilen mahkûmiyet kararı kesinleşmemiş ve toplam dört yıldır tutuklu bulunan sanıkların derhal salıverilmeleri öngörülmektedir.

MADDE 3- Genel gerekçede açıklanan nedenlerle CMK 252/2.fıkrasının yürürlükten kaldırılması ve özel yetkili ağır ceza mahkemelerinde de CMK 102.maddesinde belirtilen sürelerin uygulanması amaçlanmıştır.

MADDE 4- Bu Madde, Yürütme maddesidir.

MADDE 5- Bu madde,yürürlük maddesidir.

**5271 SAYILI CEZA MUHADEMESİ KANUNU'NDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA
DAİR KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 102 nci maddesinin 2 nci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(2) Ağır Ceza Mahkemelerinin görevine giren işlerde tutukluluk süresi en çok iki yıldır. Ancak bu süre, zorunlu hallerde gerekçeleri gösterilerek **en çok 1 yıl daha** uzatılabilir.”

MADDE 2- Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 102 nci maddesine aşağıdaki şekilde (4) üncü fıkra eklenmiştir.

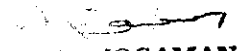
“(4) Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerle ilgili tutukluluk sürelerine ilişkin sınırlar, hakkında tutukluluk kararı verilmesine neden olan fiile ilişkin olarak mahkûmiyetine karar verilen sanık açısından yapılacak **istinaf ve temyiz incelemesi aşamasında uygulanmaz.** Tutuklu işlere ilişkin istinaf ve temyiz incelemeleri toplamda en çok bir yıl içinde karara bağlanır. Haklarındaki istinaf ve temyiz incelemeleri, toplam bir yıl içinde karara bağlanmayan tutuklu sanıklar, derhal salıverilir.”

MADDE 3- Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 252 nci maddesinin 2 nci fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 4- Bu kanun, yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 5- Bu Kanun hükümlerini, Bakanlar Kurulu yürütür.

ASLI GİBİDİR

KOÇAMAN
Kanunlar ve Kararlar
Müdürü

